

DE BETWISTE INTEGRITEIT VAN PETER ROMIJN

Samensteller: drs A.C. (Anne) Tjepkema

In deze kritische bijdrage op de geschiedschrijving over de dekolonisatie van Nederlands-Indië gaat het om de werkwijze van prof. dr. Romijn, hoofd onderzoek van het NIOD en deeltijdhoogleraar aan de UvA. Hij had in 2012 een artikel over de 'affaire-Pesing' geschreven waarin hij een Nederlands bataljon oorlogsvrijwilligers oorlogsmisdaden verweet.¹ Voor de inhoud van het artikel verwijs ik naar de bijdrage van Cees Somers op deze website. Ik heb met Cees Somers geprobeerd de gebrekkige integriteit van Romijn waarop dat artikel tot stand was gekomen, officieel aan te tonen. Ik zeg er meteen bij dat dat niet is gelukt.

Waarom is dat niet gelukt en wat is de achtergrond daarvan? Romijn beziet een dossier vanuit het uitgangspunt dat er door de autoriteiten geknoeid is. Het kolonialisme deugt niet, dus degenen die het volgens hem proberen te herstellen, evenmin. De militaire gezagsdragers proberen onwelgevallige gebeurtenissen weg te poetsen en dekken elkaars onrechtmatige handelingen toe. Vooral het KNIL bezondigt zich aan kwalijke praktijken en "leert" deze aan een vers uit Nederland aangekomen bataljons oorlogsvrijwilligers. Maar er zijn ook nog 'goede Nederlanders' die het kwaad van het gezagsherstel bestrijden. In dit geval een schrijfster, een journalist, twee Kamerleden en zelfs een officier die de rol van klokkenluider op zich neemt. Het vergt de bekwame hand van een 'prominente historicus' om uit hun optreden een samenhangend en geloofwaardig verhaal te construeren. Daarin faalt Romijn.

In zijn verdediging beroept Romijn zich op zijn dossierkennis, zijn netwerk van (inter)nationaal befaamde collega's en in het bijzonder de zoektocht van de historicus naar diepere waarheden. Geschiedwetenschap is immers een zoekende wetenschap. De wetenschapper moet zijn handen vrij hebben om zijn theorieën te ontwikkelen en deel te nemen aan een 'debat' dat daaruit voortvloeit. Het volgen van principes van integriteit is daaraan ondergeschikt.

Als je de tekst van Romijn goed leest, zie je hoe glibberig Romijn te werk gaat. Hij zet vraagtekens, zet beweringen tussen aanhalingstekens, suggereert en legt verbanden waar andere onderzoekers die niet zien. Voorbeelden:

1. *The report says that it could not establish if more prisoners had been taken, or that the men just had been shot.*² Probeer dat maar eens te weerleggen. In dit geval is er geen enkele bron die dit heeft geboekstaafd.
2. *This made it almost impossible for the Dutch war volunteers to act out their imagined part as liberators of the 'loyal' population.*³ Met de aanhalingstekens impliceert Romijn dat een deel van de bevolking ten onrechte niet loyaal is aan de Republikeinen.

¹ Peter Romijn, 'Learning on 'the job': Dutch war volunteers entering the Indonesian war of independence, 1945-46', *Journal of Genocide Research* (14:3-4, 2012) 317-336.

² Romijn, *Learning*, 329.

³ Romijn, *Learning*, 327.

3. *In the early days of the war, the Dutch were surprised to be confronted by irregular militias fighting for the republican cause, often armed with nothing more than clubs and spears....The heavy discrepancy between Dutch and Indonesian casualties made this war resemble the wars of colonial conquest of the late nineteenth and early twentieth century, in which indigenous fighters were routinely annihilated.*⁴ Het Republikeinse leger is dus geen match voor de oppermachtige Nederlandse kolonisten. In werkelijkheid beschikt de TRI over zware wapens, door het Japanse leger overgedragen.
4. 'Er zijn elders ook andere foto's gevonden, van gevangenen die na de actie bij Pesing onder bewaking van gewapende Nederlandse troepen graafwerk moeten verrichten. Ik kan daar geen conclusie aan verbinden.'⁵ De suggestie is dat deze gevangenen grafwerkzaamheden hebben verricht, dat wil zeggen het begraven van hun strijdmakers. In werkelijkheid ging het om wegwerkzaamheden.

Hieronder treft u de weergave aan van de poging van Somers en mij de werkwijze van Romijn bij de officiële instanties aan de kaak te stellen. Wij hebben dat gedaan vanuit onze overtuiging dat geschiedschrijvers moeten uitgaan van de feiten en deze moeten kunnen herleiden tot bronnen. Vervolgens moeten zij deze plaatsen in de context van de tijd. Daarbij mag een anti-koloniale ideologie geen rol spelen, niet alleen ter wille van de geschiedkundige zuiverheid, maar ook om de veteranen uit die dagen, de Indische Nederlanders, de aan het gouvernement in Batavia loyale Indonesiërs en hun nabestaanden recht te doen.

Fase 1: Universiteit van Amsterdam

'Een columnist mag veel, maar niet andermans citaten verbasteren', zo luidde de kop van de veelbesproken wekelijkse bijdrage van Sjoerd de Jong, ombudsman van de NRC op zaterdag 24 oktober jl.⁶ Dat geldt te meer voor wetenschappers in een universitaire omgeving. Universiteiten zouden bij uitstek de plek moeten zijn waar ingewikkelde en omstreden vraagstukken zonder vooringenomenheid ontleed en besproken worden. Van wetenschappers verwacht de samenleving immers een hoge standaard als het om integriteit gaat.

Met deze inleiding van onze aanbiedingsbrief aan de voorzitter van de Commissie Wetenschappelijke Integriteit van de Universiteit van Amsterdam, prof. dr. mr. J.E. Soeharno, deponeerden Cees Somers en ik op 2 november 2020 een klacht jegens prof. dr. Peter Romijn. Iedere universiteit kent een commissie wetenschappelijke integriteit. Indien een klacht door de commissie of namens deze door het bestuur van de universiteit in kwestie wordt afgewezen, kan de klager zich wenden tot het Landelijk Orgaan Wetenschappelijke Integriteit. Elke klachtenregeling is vastgelegd in een openbaar toegankelijke procedureregeling. Onze klacht richtte zich op de volgende punten.

⁴ Romijn, *Learning*, 328.

⁵ Hieronder p. 9.

⁶ Het ging hier om een column van Zihni Özdil waarin hij prof. dr. Piet Emmer in een kwaad daglicht plaatste.

1. Fundament artikel. Romijn stelde in een eerdere discussie: ‘Wat deze casus zo interessant maakt is dat we eigenlijk nog steeds niet goed weten wat er in Pesing is gebeurd.’⁷ Vraag is dan hoe hij dan zo zeker weet dat er oorlogsmisdaden zijn gepleegd?
2. Socialisatie. Romijn stelde dat er overdracht van kennis en kwalijke praktijken plaatsvond naar de militairen van het Zeeland-bataljon vanuit de KNIL-elementen die het bataljon volgden. Wij betoogden dat contacten tussen het bataljon (KL) en de volgers (KNIL) waarschijnlijk spaarzaam waren geweest, nog afgezien van de taal- en cultuurbarrière.
3. Klokkenluider. Romijn beweerde dat een klokkenluider de beslissende factor was geweest in het naar buiten brengen van de affaire. Een klokkenluider is iemand die misstanden naar buiten brengt, tot ongenoegen van de organisatie waarvan hij deel uitmaakt. Deze zogenaamde klokkenluider was reserve-kapitein Dirk Paris Roosenburg⁸, een officier met een zeer goede reputatie als verzetsman, officier in het Amerikaanse leger en compagniescommandant bij het Zeeland-bataljon. Roosenburg zou de misstanden in Pesing hebben aangekaart bij Frans Goedhart, Kamerlid voor de PvdA, de journalist J.H.W. Veenstra en de schrijfster Beb Vuyk. In hetzelfde jaar werd Roosenburg adjudant van de Commissie-Generaal, een politiek vertrouwelijke functie die de autoriteiten niet zouden gunnen aan een officier die als klokkenluider bekend stond. Volgens diens zoon Jan Roosenburg wijst niets in de verzameling brieven van zijn vader dat hij een politieke overtuiging was toegedaan, slechts dat hij het Kamerlid Frans Goedhart (PvdA) vanuit zijn verzetsverleden (Het Parool) kende.
4. Verwijzingen. Romijn verwijst in vier voetnoten naar bronnen die bij controle niets omtrent het beweerde in het artikel blijken te bevatten. Daar komt bij dat hij voor één bron put uit een citaat dat hij vervolgens tendentiekus aanpast. Ik verwijs naar de bijdrage van Cees Somers voor de details.
5. Westerling. Hoewel de zaak-Westerling/Zuid-Celebes niets van doen heeft met de Pesing-affaire, noemt Romijn op p. 331: *The most blatant case was the 1946–47 case of Southern Sulawesi, where special forces under Captain Raymond P. Westerling killed at least 3,000 while ‘pacifying’ the region*. Het is intrigerend hoe Romijn bij dat getal komt. Westerling kan uitsluitend verantwoordelijk worden gehouden voor executies in zijn ressort gedurende de periode dat hij daar commandant was en wel van 11 december 1946 tot 22 februari 1947 (intrekking standrecht door generaal Spoor). Een neveneenheid onder zijn voormalige plaatsvervanger J.B. Vermeulen die rigoureuzer optrad, valt daarbuiten. W. IJzereef, de schrijver van *De Zuid-Celebes Affaire* (1984), deelt deze zienswijze en komt op 388 doden, gebaseerd op de officiële rapporten en de opgaven van Westerling.
6. Bestuursniveau. Op p. 329/noot 63 zegt Romijn: ; *Even Prime Minister Clement Attlee took a stand, telling the Cabinet that ‘a strong line must be taken with the Dutch’ and*

⁷ P. Romijn in Carréactie, Carré 7-2020, 30.

⁸ Romijn anonimiseerde in *Learning on the job* deze kapitein om onbekende redenen. Interessantdoenerij?

'their conduct is intolerable'. The British sent a fact-finding mission, which concluded that in the aftermath of the attack 30 prisoners were held under 'appalling conditions'. De eerste zin verwijst naar de biografie van J.A. de Moor, *Generaal Spoor*, p. 207. De tweede zin slaat op een bescheiden Britse fact-finding mission: twee officieren zijn na de actie bij Pesing even in de cellen van de krijgsgevangenen gaan kijken en constateren dat het er stinkt naar urine. Er is geen enkel verband tussen de missie en de irritatie van Attlee.

7. "Pesing" in de pers. Verscheidene Nederlandse kranten van die dagen zeggen onder meer dat Pesing binnen het patrouillegebied van het Zeeland-bataljon lag, dat gesprekken over de demarcatielijn niet lukten omdat de TRI juist dichterbij de door de door Nederlandse troepen beheerste stadsrand van Batavia wilde en dat de Britse commandant in Batavia de actie had goedgekeurd, mits zo weinig mogelijk slachtoffers. Naast Nederlandse kranten bevestigen Australische en Indonesische periodieken wat er over de actie bij Pesing bekend was.

Voor zijn artikel van 2012 had Romijn gebruik gemaakt van het dossier NA (Nationaal Archief) 2.10.14 inv.nr. 3741. Ik liep dat dossier, waarop een lichte toegankelijkheidsbeperking rust, eveneens na en stelde vast dat hij de inhoud ervan door de mangel van een diep anti-koloniaal wantrouwen had gehaald. Zo konden de onderzoekscommissies van het gouvernement in 1946 in zijn ogen geen goed doen en beschuldigde hij deze van 'schandaalmanagement'. Dezelfde verslagen lezend trok ik de conclusie dat aan deze verslagen wel het een en ander mankeerde (te weinig doorvragen bijvoorbeeld), maar dat het feit dat het eerste onderzoek werd gevolgd door een tweede op zich al een indicatie was dat de autoriteiten hun taak ernstig namen.

Van zijn verweer voor de commissie van de UvA kregen wij geen afschrift. Dat is ietwat opmerkelijk, maar toentertijd hebben wij dat aan de werkwijze van de CWI-UvA toegeschreven.

Op 4 december 2020 kwam het College van Bestuur van de UvA met een 'aanvankelijk oordeel'. Het college zag op grond van de visie van de CWI een 'wetenschappelijk verschil van inzicht'. Op grond van de Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit (para 5.4 en 5.5) kan over regulier wetenschappelijk debat geen klacht worden ingediend. Hier eindigde in eerste instantie de procedure bij de UvA. Wel stond de deur nog open naar het LOWI dat om een verzoek om advies kon worden gevraagd. Het LOWI zou dan de juistheid van de voorlopige conclusie van het CvB beoordelen en daarover advies uitbrengen aan het CvB.

Fase 2: Landelijk Orgaan Wetenschappelijke Integriteit

Somers en ik besloten daarop de weg naar het LOWI te gaan en dienden op 10 januari 2020 dezelfde klacht in als die wij op 2 november 2020 bij de UvA hadden gedeponneerd. In de aanbiedingsbrief daarvan schreven wij het volgende.

Op 2 november 2020 heb ik mede namens drs. C. Somers een klacht ingediend bij de Commissie Wetenschappelijke Integriteit over een artikel van prof. dr. P. Romijn. Op 4

december 2020 heeft het College van Bestuur van de UvA (als aanvankelijk oordeel) deze klacht niet-ontvankelijk verklaard. Bij dezelfde brief is ons bericht dat wij u advies kunnen vragen over dit aanvankelijk oordeel. Wij maken graag gebruik van die mogelijkheid.

1. Romijn baseert zijn artikel voornamelijk op NA 2.10.14/3741, het dossier-Pesing. Daaruit construeert hij een betoog gebaseerd op 'cherry picking'. Zo meldt hij de aanwezigheid van ontlastende foto's in het dossier niet.
2. Zijn werkhypothese is dat vanaf de vroege aankomst van oorlogsvrijwilligers in Nederlands-Indië deze zich schuldig maakten aan extreem geweld via een proces van 'socialisatie', het overnemen van kwalijke praktijken van het KNIL. Zijn 'bewijs' is de casus-Pesing. Uit onze klacht blijkt dat van 'socialisatie' geen sprake geweest kan zijn.
3. Onderdeel van deze werkhypothese is zijn term 'schandaalmanagement', een doofpotcultuur waarin autoriteiten al in een vroeg stadium van het conflict kwalijke praktijken niet behoorlijk onderzochten. Onze klacht toont aan dat in deze casus 'schandaalmanagement' niet aan de orde is geweest.
4. Romijn fabriceert de inbreng van een klokkenluider om zijn bronnen geloofwaardig te maken. Bovendien hebben zijn bronnen een dubieus karakter. Bronnen die zijn betoog niet ondersteunen negeert hij.
5. Romijn maakt gebruik van inhoudsloze verwijzingen en falsifieert een citaat.

Door deze wijze van geschiedschrijving maakt Romijn zich schuldig aan systematische en structurele strijd met de principes van wetenschappelijke integriteit. Hij negeert alternatieve visies en tegenargumenten, een handelwijze die in strijd is met het principe van eerlijkheid. Hij is zeer onzorgvuldig en interpreteert opzettelijk verkeerd resultaten en conclusies van zijn onderzoek, wat strijdig is met het principe van zorgvuldigheid. Hij werkt onjuiste interpretaties van onderzoekresultaten in de hand, wat door andere geschiedwetenschappers wordt overgenomen. Dit botst met het principe van verantwoordelijkheid waaraan een wetenschapper in zijn posities dient te voldoen.

Het (aanvankelijk) oordeel van het College van Bestuur UvA is gebaseerd op het advies van de Commissie Wetenschappelijke Integriteit van de Universiteit. Deze Commissie heeft evenwel *niet* de klacht behandeld zoals wij die hebben ingediend. Zij heeft de vrijheid genomen om onze klacht in een andere context te plaatsen en onze klacht gelezen in samenhang met de discussie in het blad *Carré*. Zij schrijft in haar advies in onze klacht over en weer een verschil van wetenschappelijk inzicht te lezen tussen ons en Romijn.

Wij menen dat deze Commissie, zo doende, buiten haar bevoegdheden is getreden omdat zij onze klacht materieel heeft aangepast door die met een context te mengen die – voor de juiste beoordeling en behandeling van onze klacht – geheel irrelevant is. Het is niet in geding dat wij en Romijn eerder hebben gepubliceerd en daarbij de wetenschappelijke degens hebben gekruist. Daarop heeft onze klacht geen betrekking. De handelwijze van Romijn staat daarin immers centraal, niet zijn standpunt(en). De opvatting van de Commissie komt er op neer dat ieder die eens in een wetenschappelijk debat is opgetreden, ter zake daarvan nooit meer een klacht wegens schending van de principes van wetenschappelijke integriteit zou kunnen indienen. Dat is een onhoudbaar standpunt en maakt de normen van wetenschappelijke integriteit tot een lege huls. De Commissie is dus voorbij gegaan aan het

onderscheid tussen een wetenschappelijk debat en de wijze waarop een wetenschapper dient om te gaan met de principes van wetenschappelijke integriteit. Dat zijn twee onderscheiden zaken.

Wij vroegen het College van Bestuur UvA niet om een uitspraak te doen in een wetenschappelijk debat tussen ons en Romijn. Wij hebben de *handelwijze* van Romijn aan de orde gesteld in onze klacht. Wij vroegen om een uitspraak omdat Romijn zich op grond van onze onderbouwde klacht heeft schuldig gemaakt aan stelselmatig en structureel handelen in strijd met de principes van wetenschappelijke integriteit. Er is sprake van het vervalsen en fabriceren van data, het niet serieus nemen van alternatieve visies en tegenargumenten, onvoldoende precisie in het gebruik van essentiële begrippen, niet helder aangeven waarop de resultaten van zijn onderzoek zijn gebaseerd, zich vermoedelijk laten leiden door buiten-wetenschappelijke overwegingen (institutionele belangen) en het negeren van de legitieme belangen van bij het onderzoek betrokkenen. Derhalve is o.i. sprake van een ernstig geval van niet-naleven van de principes van wetenschappelijke integriteit van de Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit 2018.

Ter onderstreping van onze redenering moge nog dienen dat naar ons oordeel de Commissie buiten de tekst, context en reikwijdte van onze klacht is getreden. De Commissie heeft daardoor een afweging gemaakt die is gebaseerd op een verkeerde voorstelling van zaken. De Commissie mist de bevoegdheid om een ingediende klacht te herformuleren, die in een andere context te plaatsen en die daardoor materieel te wijzigen. De Commissie is ter zake lijdelijk en dient slechts de ingediende klacht te toetsen. De Commissie heeft nagelaten contact met ons op te nemen nu zij kennelijk de inhoud en de bedoeling van de klacht heeft afgewogen. Dat is een ernstige omissie.

Aldus handelend is de Commissie buiten haar bevoegdheden getreden en heeft zij een ernstige fout gemaakt in de voor haar geldende en bindende procedure. Het resultaat van deze werkwijze is een advies dat daardoor niet in stand kan blijven.

Op grond van het vorenstaande menen wij dat het (aanvankelijke) oordeel van het College van Bestuur, inhoudende de niet-ontvankelijkheid van de klacht en het staken van de behandeling, niet in stand kan blijven. Wij menen dat wetenschappelijke integriteit zo'n groot goed is dat zelfs in geval van (onderbouwde) twijfel een nader onderzoek gewenst is. Niet-ontvankelijkheid – d.w.z. geen nader onderzoek – is o.i. slechts gerechtvaardigd indien zonder gerede twijfel vaststaat dat de wetenschappelijke integriteit in casu niet in het geding is.

Verweer van Romijn voor LOWI I

Op 18 februari diende Romijn het volgende verweer in bij het LOWI.

Integriteit

Het bevreemdt en verontrust mij dat klagers een integriteitsklacht gebruiken als instrument om een wetenschappelijk debat te beslechten. Anders is deze klacht immers niet te

kwalificeren, aangezien in dit geval geen sprake is van schending van wetenschappelijke integriteit. Als geesteswetenschappelijke discipline is de geschiedschrijving een zoekende en argumenterende tak van wetenschap. Historici zijn op zoek naar een dieper begrip van wat zich in het verleden heeft afgespeeld. Zij stellen op grond van bestudering van primaire bronnen en secundaire literatuur een interpretatie van aspecten van het verleden voor. Deze interpretatie behoort transparant te worden beargumenteerd en in een helder referentiekader gepresenteerd. Ik ben van mening dat ik dat in de aangevochten teksten volgens de regels van het vak heb gedaan. Dat niet iedere lezer noodzakelijkwijs overtuigd wordt door de aangedragen interpretatie, is in de humaniora niets bijzonders, Sterker nog, het wetenschappelijk debat ontstaat waar men het oneens is over de uitkomsten van het onderzoek en de interpretaties. Ten principale is de wetenschap gebaat bij zulk debat, niet in het minst de geschiedwetenschap, die de historicus Pieter Geyl in de vorige eeuw heeft gekarakteriseerd als een 'debat zonder einde'. Wetenschappelijke integriteit is absolute voorwaarde voor een vruchtbaar debat. De beschuldiging van schending ervan is de ernstigste klacht die men tegen een wetenschapper kan inbrengen. Zij diskwalificeert betrokkene en kan ertoe leiden dat hij/zij tot zwijgen wordt gebracht. Ik bestrijd met kracht dat in dit geval zo'n schending aan de orde is. In de publicatie zijn alle regels voor wetenschappelijk onderzoek gevolgd; zij is bovendien, zoals te doen gebruikelijk, voorgelegd aan internationale peer-reviewers en andere experts en hun op- en aanmerkingen zijn verwerkt. De voor mij waarneembare voorgeschiedenis van de klacht In 2020 schreven klagers elk een artikel in het tijdschrift van de Nederlandse officierenvereniging *Carré* waarin ze stevige kritiek uitten op een bijdrage die ik acht jaar tevoren had geschreven voor het internationale tijdschrift *Journal of Genocide Studies*. Zoals klagers zelf stellen hadden hun eigen artikelen 'een enigszins polemisch karakter'. Ze kwamen met een andere interpretatie van het gebeurde en verweten me direct al een gebrek aan wetenschappelijke integriteit. Toen ik aangaf hun zienswijze te willen tegenspreken besloot de redactie van *Carré* eerst na herhaald aandringen ruimte te geven voor een weerwoord. De redactie stond me daarvoor aanvankelijk slechts 500 woorden toe. Hierop liet ik weten dat ik gezien de ernst van de aantijgingen behalve het korte weerwoord in *Carré* ook een uitvoeriger reactie op de NIOD-website zou plaatsen. Daarop kreeg ik alsnog 1000 woorden toegezegd en werd mijn repliek geplaatst. Vervolgens publiceerde de redactie een nog langere dupliek van beide klagers, waarmee ze tegelijkertijd de discussie sloot. Zowel mijn repliek als de tweede reactie daarop van de klagers zijn trouwens op de website van het onderzoekprogramma *Onafhankelijkheid, Dekolonisatie, Oorlog en Geweld in Indonesië* (ODGOI) van het NIMH, KITLV en NIOD geplaatst en zijn daarop nog steeds te vinden.⁹ Enige tijd nadien ontving ik voor mij geheel onverwacht bericht van de integriteitscommissie van de UvA over de klacht die beide auteurs daar hadden ingediend nadat ze discussie polemisch hadden ingezet.

De inhoud van de klacht

Ik heb in mijn repliek in *Carré* al gereageerd op de inhoudelijke kritiek van de klagers. De zaak draait om de aanval van Nederlandse troepen (Koninklijke Landmacht en KNIL) op posities van het leger van de Republiek Indonesië bij Pesing, nabij het toenmalige Batavia.

⁹ www.ind45-50.org/onderzoekers-de-media

De vraag: 'wat gebeurde er in Pesing?' hoort in de geschiedschrijving van de Indonesische onafhankelijkheidsoorlog thuis. In 1946 is weliswaar op last van de regering in Den Haag en het Gouvernement in Batavia een onderzoek ingesteld naar de toedracht van het excessief geweld aan Nederlandse kant. Veel is echter nog onduidelijk gebleven. Het officieel onderzoek werd verricht door een gemengde commissie van militairen en ambtenaren van het Nederlands-Indisch bestuurs- en justitie apparaat. Naar mijn bevindingen is dat onderzoek onvolledig en bevooroordeeld geweest. Het werd gedomineerd door de agenda en de weergave van de legerleiding en de betrokken militairen, lastige vragen bleven achterwege, klagers werden gediffameerd. Zo past het gebeuren ook in de bredere context van de manier waarop de verantwoordelijke autoriteiten in Nederlands-Indië en Nederland zijn omgegaan met berichten over excessief geweld toegepast door de eigen troepen. Dit is al enige decennia een thema in de vakliteratuur en publiciteit.¹⁰

De klagers beoordelen het werk van de onderzoekscommissie anders dan ik. Ze nemen de interpretatie van de militaire getuigen en de conclusies van de door legerleiding en bestuur samengestelde commissie van onderzoek kritiekloos voor waar aan. Op grond hiervan constateren ze dat er geen sprake is geweest van wangedrag, wreedheden, of oorlogsmisdrijven van Nederlandse kant. Toegegeven, aldus de klagers in hun nota: 'Onder onopgehelderde omstandigheden vielen na afloop van de gevechten drie doden, vermoedelijk geüniformeerde en bewapende TRI-militairen'. De TRI was het geregelde leger van de Republiek Indonesië. Ik zie in dit gegeven wel degelijk een schending van het oorlogsrecht. Een specifieke verklaring van een aalmoezenier als ooggetuige over de executie van een andere gevangene is eerst door de onderzoekscommissie, en in navolging daarvan door de klagers, gebagatelliseerd. Ook bagatelliseren ze de bevindingen van een Britse *fact-finding* missie die indertijd op gezag van de toenmalige Britse opperbevelhebber van de geallieerde troepen in Indonesië de omstandigheden van de gevangenen inspecteerde en 'appaling conditions' constateerde. Ze noemen dit 'een bescheiden missie' en stellen niet de vraag waarom de Britse onderzoekers niet door de officiële onderzoekscommissie in Batavia werden gehoord.

De klagers keren zich tegen het gebruik van de term 'oorlogsmisdaad'. Toch kan het niet bevreemden dat deze term in dit artikel uit 2012 voor het gewraakte voorbeeld Pesing wordt gebruikt. De bronnen bevatten evidente getuigenissen over het executeren van gevangen genomen vijandelijke strijders, al is de Nederlands-Indische onderzoekscommissie daarop niet nader ingegaan. Het gaat in materiële zin wel degelijk om schendingen van het oorlogsrecht. In tegenstelling tot wat de klagers lijken te denken is de term oorlogsmisdrijf niet alleen van toepassing op grootschalig excessief geweld. Het gaat om de aard en niet om de schaal van de daad. Zo heeft de Bijzondere Rechtspleging in het naoorlogse Nederland Duitse militairen veroordeeld en in enkele gevallen ook ter dood gebracht wegens executies van individuele verzetsstrijders en gevangen genomen geallieerde militairen.¹¹ Voorts kiezen de klagers met hun interpretatie voor een eenzijdig en uitsluitend Nederlands perspectief:

¹⁰ Over dit thema onder meer: het proefschrift Stef Scagliola, *Last van de oorlog. De Nederlandse oorlogsmisdaden in Indonesië en hun verwerking* (Amsterdam, 2002). Verwijzingen, Militaire Spectator

¹¹ A.D. Belinfante *In plaats van bijtjesdag. De Geschiedenis van de Bijzondere Rechtspleging na de Tweede Wereldoorlog* (Assen, 1978), 484-499.

de Nederlandse troepen hadden 'last' van de tegenstanders bij Pesing en daar moest tegen worden opgetreden.

De executie van gevangenen, in militair verband opererende, tegenstanders zonder enige vorm van proces, is een schending van het oorlogsrecht. Al in 1973 heeft de jurist C.F. Rüter, expert op het gebied van de internationale vervolging van oorlogsmisdrijven, betoogd 'dat thans onomstotelijk vaststaat dat in Indonesië oorlogsmisdrijven zijn begaan.'¹² Hij doelt hierbij expliciet op de eigen Nederlandse krijgsmacht. Hij wijst ook op het ongerijmde dat Nederlandse Duitse oorlogsmisdrijven vervolgde en het wegkeek bij die van de eigen troepen. De discussie over het optreden van de Nederlandse troepen in de Indonesische onafhankelijkheidsoorlog bestaat trouwens al sinds die oorlog zelf, toen critici van het Nederlandse militair optreden - waaronder ook de meest hooggeplaatste koloniale bestuurders - vergelijkingen trokken tussen het toepassen van excessief geweld en het optreden van Duitse en Japanse bezetters tijdens de Tweede Wereldoorlog.¹³ Zo valt er nog veel meer te zeggen over de bezwaren en argumenten die de klagers aanvoeren, evenals kwesties van over annotatie en dergelijke. Duidelijk is in ieder geval dat we sterk van mening verschillen over de interpretatie van de bronnen en de literatuur, met als kanttekening dat de bronnenkritiek van de klagers mijns inziens ernstig tekort schiet. Illustratief is dat klagers wijzen op een 'envelop met ontlastende foto's' afkomstig uit één van de desbetreffende dossiers. Ik ken deze beelden ook en vraag me af of het ontlastend karakter kan blijken uit het enkele feit dat vijandelijke strijders na gevangenneming buiten een gebouw zitten. Er zijn elders ook andere foto's gevonden, van gevangenen die na de actie bij Pesing onder bewaking van gewapende Nederlandse troepen graafwerk moeten verrichten. Ik kan daar geen conclusie aan verbinden. De klagers presenteren in hun nota ook een veelheid aan persstemmen. Echter: uit de relevante literatuur, waaronder het proefschrift van Zweers over De gecensureerde oorlog, blijkt hoezeer de Nederlandse en Nederlands-Indische pers indertijd de bulletins van de Legervoorlichtingsdienst en de officiële persbureaus volgde.¹⁴

De maatschappelijke context

De klagers leggen in hun stukken een direct verband tussen mijn artikel uit 2012 en het onderzoeksprogramma *Onafhankelijkheid, Dekolonisatie, Oorlog en Geweld in Indonesië* (ODGOI) van het NIMH, KITLV en NIOD. Ik ben inderdaad één van de hieraan verbonden onderzoekers. Ze duiden dit programma aan als 'het Meerjarenonderzoek' - een vage term, die niet door het programma zelf wordt gebruikt, maar stelselmatig wordt gehanteerd door een pressiegroep, waarvan B. Geersing, de auteur van een recent en niet onomstreden werk over de van oorlogsmisdaden beschuldigde kapitein Westerling, de initiatiefnemer is.¹⁵ Deze

¹² C.F. Rüter *Enkele Aspecten van de strafrechtelijke reactie op oorlogsmisdrijven en misdrijven tegen de menselijkheid* (Amsterdam, 1973) 150.

¹³ Onder meer aangehaald in: Peter Romijn *De lange tweede wereldoorlog. Nederland 1940-1949* (Amsterdam, 2020) 226.

¹⁴ Louis Zweers *De gecensureerde oorlog. Militairen versus media in Nederlands-Indië 1945-1949* (Zutphen, 2013); Floribert Baudet *Het vierde wapen. Voorlichting, propaganda en volksweerbaarheid 1944-1953* (Amsterdam, 2013) 137-149

¹⁵ Onder de naam 'Genootschap Pleitbezorgers Principes Wetenschappelijke Integriteit - AURORA'; B. Geersing *Kapitein Raymond Westerling en de Zuid-Celebes-Affaire (1946 - 1947) - Mythe en werkelijkheid* (Soesterberg, 2019).

groep werpt zich op als beschermers van 'wetenschappelijke integriteit' en voert in dat verband een agressieve campagne tegen het onderzoek en tegen individuele onderzoekers van het Nederlandse optreden in de Indonesische onafhankelijkheidsoorlog. Hierbij voeren ad hominem argumenten de boventoon. Deze campagne wordt vooral gevoerd via sociale en andere media, waarbij overigens niet wordt vermeld dat het doel is het onderzoek zodanig in de wielen te rijden dat het wordt bijgestuurd of gestopt. De klacht die nu voorligt speelt tegen een achtergrond van agressieve aanvallen en bizarre complottheorieën van genoemde zijde gericht tegen de integriteit van dr. Rémy Limpach (NIMH) en ondergetekende. Ter toelichting kan de factcheck dienen die de directeur van het NIOD, prof. dr. Frank van Vree, hierop heeft uitgeoefend.¹⁶

Prof. dr. Kees Schuyt, oud-voorzitter van het LOWI, heeft betoogd dat het in het belang van de wetenschap is dat het kritische debat levendig wordt gehouden en niet te snel wordt vermengd met de zorg om wetenschappelijke integriteit. Wetenschappers moeten kritiek kunnen incasseren en tegen een stootje kunnen.¹⁷ In dit verband is een beschouwing relevant die de universitair docent aan de Nederlandse Defensie Academie in Breda dr. Henk de Jong in de *Militaire Spectator* heeft geplaatst. Het gaat over het 'themanummer van het historisch vakblad *Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden*, waarnaar de klagers in hun 'Inleiding' verwijzen. Ik heb met dr. Huw Bennett, militair historicus aan de universiteit van Cardiff, een artikel hieraan bijgedragen.¹⁸ De Jong wijdt aan dit themanummer een recensie en wijst daarin op de noodzaak van nieuw onderzoek en van serieuze reflectie op de dekolonisatieoorlogen, ook de Nederlands-Indonesische. De recensent neemt stevig stelling tegen degenen die willen suggereren dat de desbetreffende onderzoekers 'niet integer of onbekwaam' zouden zijn en acht zo'n beschuldiging door de publicatie in de *BMGN* 'volkomen weerlegd'.¹⁹

Omdat er voor mij nog steeds vragen over het geval Pesing open staan doe ik nader onderzoek voor een boek waaraan ik nu samen met een collega in het kader van het onderzoekprogramma ODGOI werk. Ik heb dit in mijn repliek in Carré expliciet gezegd en de klagers signaleren dit nota bene ook in hun nota. Ze willen mijn artikel uit 2012 daarom 'een actuele waarde' toekennen. Door echter deze klacht in te dienen, terwijl er nog alle ruimte is voor discussie en het onderzoek niet is afgesloten, geven ze aan het wetenschappelijk debat niet voort te willen zetten en hun heil te zoeken in deze klachtenprocedure. Ik zie de aanval op mijn integriteit en het middel van de klacht daarom als een poging om de uitkomsten van mijn onderzoek al bij voorbaat te betwisten en aldus de vrijheid van onderzoek te belemmeren.

¹⁶ Voor de fact-check inzake de beschuldigingen aan het adres van Limpach en mij: [https://www.md45-50.org/sites/default/files/2020-Q9/Factcheck%20Geersing 2.pdf](https://www.md45-50.org/sites/default/files/2020-Q9/Factcheck%20Geersing%202.pdf); voor de algemene reactie van de programmaleiding ODGOI op deze acties: <https://www.ind45-50.org/waarheid-integriteit-en-transparantie-deomgekeerde-wereld-van-bauke-geersing>.

¹⁷ Kees Schuyt *Tussen Fout en Fraude. Integriteit en oneerlijk gedrag in het wetenschappelijk onderzoek* (Leiden, Leiden University Press 2014), 94.

¹⁸ Digitaal-open access beschikbaar: <https://www.bmg-nlchr.nl/616/volume/135/issue/2/>

¹⁹ H. de Jong, 'De Indonesische dekolonisatieoorlog' in: *Militaire Spectator*, Jg. 190 (2021), nr. 2, in: 120-121.

Het komt mij - even als Commissie Wetenschappelijke Integriteit van de UvA - voor dat deze integriteitsklacht een volstrekt oneigenlijk middel is om een historisch debat te beslechten. Dit ervaar ik - ook tegen de achtergrond van de genoemde acties om onderzoekers te diffameren - als een poging tot intimidatie waartegen ik me ten scherpste verzet. Er wordt hiermee schade toegebracht aan het wetenschappelijk debat. Daarom dring ik er bij het LOWI op aan de klacht niet ontvankelijk-, subsidiair ongegrond te verklaren, of zelfs ongepast, indachtig het oordeel van de eerder geciteerde Schuyt: 'Commissies voor wetenschappelijke integriteit noch het LOWI zijn bedoeld of toegerust als finale arbiter in wetenschappelijke controverses.'²⁰

Onze reactie op verweer Romijn bij LOWI

Op 4 maart 2021 reageerden wij op dit verweer als volgt.

In de eerste plaats herhalen wij voor het overzicht de kernelementen van onze klacht. Dan gaan wij in op Romijns verweer met betrekking tot onze klacht. Ten slotte de door Romijn opgebrachte argumenten die volgens ons niets met de klacht te maken hebben.

Onze klacht

Wetenschapsbeoefening kent drie te onderscheiden onderdelen. Ten eerste de academische vrijheid in de keuze van het onderwerp. Dat onderdeel is niet in het geding. Ten tweede de te volgen werkwijze. Daarop zijn de vijf principes van wetenschappelijke integriteit van toepassing, te weten:

- 'Eerlijkheid': data of bronnen niet verzinnen of vervalsen en alternatieve visies en tegenargumenten serieus nemen;
- 'Zorgvuldigheid': optimale precisie bij het vaststellen van het ontwerp, de uitvoering en de verslaglegging van het onderzoek;
- 'Transparantie': helder maken op welke data men zich baseert en hoe die zijn verkregen;
- 'Onafhankelijkheid': zich niet laten leiden door buiten-wetenschappelijke overwegingen, bijvoorbeeld overwegingen van politieke aard, en
- 'Verantwoordelijkheid': binnen de grenzen van het redelijke rekening houden met de legitieme belangen van bij het onderzoek betrokken personen.

Ten derde de interpretatie en/of de conclusie op basis van de resultaten van de werkwijze.

Onze klacht heeft uitsluitend betrekking op de werkwijze van Romijn in 'Learning on "the job": Dutch war volunteers entering the Indonesian war of independence, 1945 -1946 in *Journal of Genocide Research* (2012).

In dat artikel maakt Romijn kortweg de volgende inbreuken op genoemde principes:

- Hij negeert gemakkelijk beschikbare bronnen en neemt alternatieve visies en tegenargumenten niet serieus;
- Hij fabriceert, vervalst data en manipuleert onderzoeksmateriaal;
- Hij formuleert vaag en suggestief, optimale precisie ontbreekt;

²⁰ Schuyt *Tussen Fout en Fraude*, 94.

- Hij laat zich leiden door buiten-wetenschappelijke overwegingen door uit te gaan van hedendaagse politiek georiënteerde standpunten van antikolonialisme, en
- Hij negeert de legitieme belangen van de Nederlandse oorlogsvrijwilligers die in zijn artikel een centrale rol spelen.

Hierdoor is sprake van een ernstig geval van het niet naleven van de principes van wetenschappelijke integriteit.

Ter toelichting de kernpunten, zoals in onze aanbiedingsbrief van 12 januari j.l. vermeld en in onze klacht onderbouwd.

1. Romijn baseert zijn artikel voornamelijk op NA 2.10.14/3741, het dossier-Pesing. Daaruit construeert hij een betoog gebaseerd op ‘cherry picking’. Zo meldt hij de aanwezigheid van ontlastende foto’s in het dossier niet.
2. Zijn werkhypothese is dat vanaf de vroege aankomst van oorlogsvrijwilligers in Nederlands-Indië deze zich schuldig maakten aan extreem geweld via een proces van ‘socialisatie’, het overnemen van kwalijke praktijken van het KNIL. Zijn ‘bewijs’ is de casus-Pesing. Uit onze klacht blijkt dat van ‘socialisatie’ geen sprake geweest kan zijn.
3. Onderdeel van deze werkhypothese is zijn term ‘schandaalmanagement’, een doofpotcultuur waarin autoriteiten al in een vroeg stadium van het conflict kwalijke praktijken niet behoorlijk onderzochten. Onze klacht toont aan dat in deze casus ‘schandaalmanagement’ niet aan de orde is geweest.
4. Romijn fabriceert de inbreng van een klokkenluider om zijn bronnen geloofwaardig te maken. Bovendien hebben zijn bronnen een dubieus karakter. Bronnen die zijn betoog niet ondersteunen negeert hij.
5. Romijn maakt gebruik van inhoudsloze verwijzingen en falsifieert een citaat.

Het verweer van Romijn

Romijn is nauwelijks op de inhoud van onze klacht ingegaan. Zijn verweer dat het hier om een wetenschappelijk debat gaat, treft geen doel. Onze klacht richt zich immers op diens werkwijze. Het citaat dat Romijn ontleent aan prof. dr. P. Geyl dat de geschiedenis een ‘debat zonder einde’ zou zijn (Geyl zei ‘discussie zonder einde’) is afkomstig uit diens boek over Napoleon.²¹ Geyl zegt in de inleiding dat hij niet alleen de vooringenomen Franse auteurs, maar ook de Franse critici bespreekt. Toetsing van al hun standpunten geeft reliëf aan de zijne en leidt tot vruchtbare inzichten. Dat impliceert het serieus nemen van alternatieve visies en tegenargumenten. Daarmee duidt hij op een werkwijze die de principes van wetenschappelijke integriteit volgt. Romijns verweer hier is dus niet ter zake.

Van de genoemde principes meent Romijn dat hij het principe *transparantie* voldoende in acht heeft genomen, onder meer via internationale *peer reviewers* en experts. Hij onderbouwt deze bewering niet met namen en feiten, afgezien van de vraag of buitenlandse peers toegang hebben gehad tot het Nederlandstalige dossier in het Nationaal Archief. Het principe *transparantie* vereist het verschaffen van die informatie wel. Romijn heeft dat

²¹ P. Geyl, *Napoleon. Voor en tegen in de Franse geschiedschrijving* (Utrecht, 1946) .

nagelaten. Hij blijft trouwens te allen tijde zelf verantwoordelijk voor hetgeen hij op schrift heeft gesteld.

Het principe van *onafhankelijkheid* slaat op de keuze van de methode, de beoordeling van de data en de weging van alternatieve verklaringen. Buiten-wetenschappelijke overwegingen botsen daarmee. De term 'schandaalmanagement' lijkt strijdig met dit principe. De bronnen laten zien dat de Pesing-affaire door de autoriteiten via onderzoeken wel degelijk serieus is genomen. Zo is het eerste onderzoek van de legerleiding opgevolgd door een diepgaand juridisch en militair vervolg. Romijn beweert dat op last van de regering in Den Haag en het gouvernement in Batavia sprake is geweest van een 'onvolledig en bevooroordeeld' onderzoek', gedomineerd door de agenda en de weergave van de legerleiding en de betrokken militairen. Lastige vragen zouden achterwege zijn gebleven en klagers gediffameerd. Romijn onderbouwt dat niet met data, bronnen en de afweging van alternatieve visies. Dat door hem gewraakte gedrag zou volgens hem passen in de bredere context van de manier waarop de verantwoordelijke autoriteiten in Nederlands-Indië en Nederland omgegaan zouden zijn met berichten over excessief geweld toegepast door de eigen troepen. Daarvan bleek in 1946 niets. De centrale termen in zijn opvatting missen nadere omschrijving, laat staan optimale precisie. Zijn beoordeling is dus afhankelijk van een zelf-ontworpen frame, gebaseerd op een buiten-wetenschappelijke opvatting.

Romijn beweert dat onze reactie op zijn repliek zou zijn geplaatst op de website van het onderzoeksprogramma 'Onafhankelijkheid, Dekolonisatie, Oorlog en Geweld in Indonesië, 1945-1950' (ODGOI) van het NIMH, KITLV en NIOD en daarop nog steeds zou zijn te vinden. In werkelijkheid is onze reactie daarop, ondanks ons verzoek, niet op die website is geplaatst.

Dat de Nederlandse troepen in Batavia, i.c. het bataljon II-14 RI 'Zeeland', toentertijd werden aangevallen door de tegenstanders bij Pesing, dat binnen het overeengekomen patrouillegebied van de Nederlandse militairen viel, staat vast op basis van Nederlandse en Britse bronnen. Romijns gebruik van de term 'Nederlands perspectief' is een afleidingsmanoeuvre. Het negeren van niet-welgevallige data blijkt ook uit het miskennen van foto's van de Indonesische krijgsgevangenen die aantonen dat deze in goede welstand werden bewaakt. De door Romijn gewantrouwde foto's van graafwerk van gevangenen onder bewaking hebben betrekking op wegwerkzaamheden, zo blijkt uit een door hem genegeerd Brits rapport: *The 27 POW have been put in custody in STRUISWIJK. One died from natural causes. They are now working on rd repairs by day...*²² Evenmin meldt Romijn dat de gevangengenomen TRI-soldaten over wilden gaan in Nederlandse krijgsdienst, blijkens de verklaring van sergeant-majoor Izaak Wolzak: *Ik heb ±30 man TRI in de veldpolitiekazerne in Pesing laten opsluiten. Later heb ik hen eenige maanden bij me gehad op Paalmerah. ... Na verloop van tijd wilden allen MP soldaat worden.*²³ Uit de veelheid aan persstemmen blijkt dat die niet zonder meer en kritiekloos de bulletins van de Legervoorlichtingsdienst volgden, zoals Romijn suggereert. Uit onze klacht blijkt dat *Het Parool* en *Het Vrije Volk*, die de Nederlandse interventie kritisch volgden en ter plaatse correspondenten hadden, na een

²² NA 2.10.14/3741, Rapport 'Pesing Incident' van 25 april 1946, getekend door Brigadier for LtGen GOC-in-C AFNEI.

²³ NA 2.10.14/3741. Ondersteunende verklaringen van TRI-militairen Misan bin Doellah, Karta bin Animan en Hasba bin Salim.

aanvankelijke melding over nadere berichtgeving, daaraan geen opvolging gaven. Romijn gaat evenmin in op het ontbreken van meldingen van wreedheden in de door ons geciteerde Australische en Republikeinse bladen.

Romijn meent dat inzake de Pesing-affaire ‘veel onduidelijk is gebleven’. Desalniettemin poneert hij met grote stelligheid “Pesing” als *one of the earliest documented cases of war crimes by Dutch troops, a clear transgression of the laws of war*.²⁴

Uit het vorenstaande blijkt dat Romijn herhaaldelijk manipuleert met onderzoeksmateriaal, resulterend in een serie van ernstige schendingen van de wetenschappelijke integriteit.

Argumenten buiten de klacht

Voor de volledigheid willen wij de argumenten van Romijn buiten de klacht en de Pesing-affaire kort behandelen.

Zo verwijst hij bij ‘de voor mij waarneembare voorgeschiedenis van de klacht’ op publicaties in het blad *Carré* over de Pesing-affaire. Onze klacht heeft daarop geen betrekking. Verder is het beleid van de redactie van dat blad ter zake irrelevant voor de klachtbehandeling.

Romijns opvatting dat sprake was van oorlogsmisdrijven baseert hij op de door hem beweerde toepasselijkheid van het materieel oorlogsrecht. Hij onderbouwt dat standpunt niet. In werkelijkheid was dat formeel noch materieel toepasselijk. Ook zou er sprake zijn van de ‘Republiek Indonesië’, hoewel deze eerst op 17 augustus 1950 door het bewind van Soekarno werd geproclameerd, nadat via militair optreden vanuit Java de deelstaten waren onderworpen. Romijn fabriceert en vervalst hier data.

Romijn gebruikt C.F. Rüter als expert op het gebied van internationale vervolging van oorlogsmisdrijven. In een korte passage in diens proefschrift van 1973 (Rüter is dan 35 jaar) trekt deze een onjuiste conclusie uit de Excessennota (1969). In deze nota wordt de Pesing-affaire behandeld. Rütters conclusie zegt echter niets over deze affaire. Romijn laat na te vermelden dat Rüter in zijn proefschrift aangeeft hoe lastig het is om tot de conclusie ‘oorlogsmisdaden’ te komen. Romijn fabriceert en vervalst hier opnieuw data.²⁵

Wij nemen voorts afstand van de uitvoerige beschuldiging van een ‘agressieve campagne tegen ODGOI’, ‘bizarre complottheorieën’ en ‘ad hominem argumenten’. Wel hebben wij nota genomen van een zogenaamde fact-check van prof. dr. Frank van Vree die op de website van ODGOI te vinden is, maar waarvan de weerlegging naar verluidt ondanks herhaald aandringen plaatsing is geweigerd.

Romijn beweert dat ook ‘de meest hooggeplaatste koloniale bestuurders vergelijkingen trokken tussen het toepassen van excessief geweld en het optreden van Duitse en Japanse bezetters tijdens de Tweede Wereldoorlog’. Hij baseert zich op zijn eigen boek.²⁶ Dat boek bestond nog niet toen hij het artikel dat onderwerp van de klacht is, publiceerde. Op de betreffende pagina gebruikt Romijn de volgende drie bronnen.

²⁴ Romijn, *Learning on the job*, 328.

²⁵ B. Geersing, *Kapitein Raymond Westerling en de Zuid-Celebes-affaire, 1946-1947* (Soesterberg, 2019) 470.

²⁶ P. Romijn, *De lange Tweede Wereldoorlog. Nederland 1940-1949* (Amsterdam, 2020) 226.

- *De Nederlands-Indonesische betrekkingen, Deel 7, Nr. 194, 534.* Op die pagina – Uit: ‘Aantekeningen over Zuid-Celebes’ van assistent-resident (Graf) t/b van de algemene regeringscommissaris van Borneo en de Groote Oost (22 februari 1947) is geen enkele grondslag te vinden voor de bewering van Romijn.
- *De Nederlands-Indonesische betrekkingen, Deel 7, Nr. 93, 284.* Dit betreft een memorandum van de luitenant-gouverneur-generaal (H.J. van Mook) aan directeur-generaal algemene zaken (P.J. Idenburg) en directeur van het kabinet (P.J. Koets) (30 januari 1947). Dit betreft een reactie van Van Mook op een brief van Tadjoeidin Noor, een Oost-Indonesische politicus, die in de biografie van W. Schermerhorn als opportunistisch en onbetrouwbaar is gekenschetst, die met de betreffende brief de belangen van de geproclameerde republiek diende en een eind wilde maken aan de acties van Westerling op Zuid-Celebes. Van Mook laat zich leiden door de propaganda van Noor en verzoekt een nader onderzoek in te stellen. Niet lang daarna vlucht Noor naar Java omdat naar hem een onderzoek zou worden ingesteld wegens corruptie alsmede onbetrouwbaar en opportunistisch gedrag. Deze bron zegt dus niets over de Pesing-affaire en bevestigt evenmin de bewering van Romijn.
- *De Nederlands-Indonesische betrekkingen, Deel 7, nr. 105, 304* (een drukfout meldt 15 i.p.v. 105). Hier maakt Romijn melding van een brief van M.J.M. van Poll (lid commissie-generaal) aan L. Beel (minister-president) (1 februari 1947) met een korte passage over het optreden van Kapitein Westerling op Celebes. Van Poll geeft daarvan een onjuiste beschrijving. In zijn antwoord (10 februari 1947) reageert Beel niet op die passage. Beel schrijft dat het militaire optreden van de TRI en ondersteunende troepen niet langer worden getolereerd. Hij bepleit militair optreden tegen de herhaalde bestandschendingen.

Geen van de door Romijn opgevoerde bronnen/data onderbouwen zijn beweringen, noch dat er sprake was van een oorlogsmisdrijf, noch zijn bewering over de standpunten van de meest hooggeplaatste koloniale bestuurders. Romijn heeft deze onderbouwing gefabriceerd, verzonnen en vervalst.

Wij citeren Romijn in zijn verweerschrift over dergelijke verwijten jegens ons: ‘zo valt er nog veel meer te zeggen overkwesties van annotaties en dergelijke’. Zie hierboven punt 5 van onze samengevatte klacht.

Romijn voert dr. Henk de Jong, docent aan de Nederlandse Defensie Academie in Breda, op en beroept zich op diens – overigens amper onderbouwde – ontkenning van de ‘suggestie dat de onderzoekers [van het ODGOI] niet integer of onbekwaam zouden zijn’. De publicatie van De Jong heeft geen betrekking op de Pesing-affaire en de werkwijze van Romijn.²⁷ Derhalve is deze verwijzing bij de behandeling van de klacht niet ter zake.

Romijn meent dat onze klacht een poging zou zijn de uitkomsten van zijn onderzoek bij voorbaat te betwisten en aldus de vrijheid van onderzoek te belemmeren. Hierboven stelden wij dat de vrijheid van onderzoek in onze klacht niet in het geding is. Dat wij bij voorbaat de uitkomsten van het onderzoek betwisten, terwijl onze klacht gaat over de toepasselijkheid van de principes van wetenschappelijke integriteit, lijkt ons onhoudbaar. Romijn werpt zelfs op dat onzerzijds sprake zou zijn van een poging tot intimidatie. Dat vinden wij een kwalijke beschuldiging die veel zegt over het beeld dat Romijn tracht te schetsen.

²⁷ H. de Jong, ‘De Indonesische dekolonisatieoorlog’, *Militaire Spectator* (Jg. 190 – 2021) 121.

Aan het eind herhaalt Romijn dat er sprake zou zijn van een wetenschappelijke controverse. In het begin van onze reactie hebben wij gesteld dat onze klacht nu juist betrekking heeft op de werkwijze van Romijn en dat daarbij van een wetenschappelijk debat geen sprake is.

Romijns verweerschrift geeft blijk van een onevenwichtige en eenzijdige voorstelling van zaken, gekenmerkt door tal van onjuistheden, onzorgvuldigheden, aantijgingen en verdachtmakingen. Daarmee geeft hij opnieuw voeding aan de juistheid van onze klacht, namelijk dat hij ernstig, structureel en stelselmatig de principes van wetenschappelijke integriteit heeft geschonden.

Verweer van Romijn voor LOWI II

Hierop volgde op 19 maart 2022 het tweede verweer van Romijn.

De reactie, de dato 4 maart 2021, van de klagers C. Somers en A.C. Tjepkema op mijn eerdere verweerschrift van 18 februari jongleden, geeft mij nog aanleiding tot enkele korte opmerkingen.

Ik denk dat deze gedachtewisseling laat zien dat er een fundamenteel verschil van inzicht bestaat waar het gaat om de benadering van de kwestie. De klagers en ondergetekende zijn het niet eens over de feiten en de interpretatie van het gebeuren in Pesing, die onderdeel uitmaakten van een artikel dat ik in 2012 publiceerde. Zij kozen ervoor een integriteitskwestie te maken van deze kwestie om hun gelijk te kunnen halen bij de Universiteit van Amsterdam en het LOWI. Daartoe brengen ze zware beschuldigingen in stelling waarbij onder meer sprake is van ‘fabriceren’, ‘vervalsen’ en ‘manipuleren’ van onderzoeksdata en feiten.

In mijn eerdere verweerschrift heb ik al aangegeven dat klagers zich in hun interpretatie van de zaak-Pesing volledig conformeren aan het perspectief van de toenmalige Nederlandse en koloniale autoriteiten en mij verwijten dat niet te doen. Deze opstelling blijkt uit hun lezing en gebruik van de bronnen. Ze willen bij voorbeeld een ‘diepgaand’ onderzoek door de autoriteiten in Batavia zien waar in feite door de koloniale administratie al twijfels werden geuit. Deze blijft in hun weergave onvermeld. Het moge duidelijk zijn dat de werkelijkheid indertijd op alle niveaus aanzienlijk ingewikkelder was dan de Nederlandse autoriteiten in 1945-1949 wilden doen geloven. Ook die autoriteiten zelf worstelden indertijd met de vraag in hoeverre de Republiek Indonesië althans *de facto* erkend moest worden, of er in ieder geval *materieel* sprake was van een oorlogstoestand en wat dat bij voorbeeld zou betekenen voor de omgang met krijgsgevangenen. De opmerking van klagers dat de Republiek Indonesië pas op 17 augustus 1950 door Sukarno werd geproclameerd stelt mij voor een raadsel. In werkelijkheid gebeurde dit door Sukarno en Hatta op 17 augustus 1945 – ook al was Nederland lange tijd niet bereid dit juridisch te erkennen. Niet-erkenning van de Republiek Indonesië en het plaatsen van deze naam tussen delegitimerende aanhalingstekens was, en is, een politiek statement, toen en nu. Het zijn juist dat perspectief en dat soort argumentaties die ter discussie staan in het actuele historisch-wetenschappelijk debat.

Uiteraard liggen de zaken die de klagers als vaststaand aanmerken niet zo simpel als ze het in een aantal voorbeelden doen voorkomen. Niet voor niets is in 2016 besloten om de hele

episode van de Indonesische onafhankelijkheidsoorlog opnieuw te onderzoeken en heeft de Nederlandse regering hieraan de benodigde financiële steun willen verlenen. Deze grove aanval op mijn integriteit als onderzoeker blokkeert echter iedere wetenschappelijke discussie met de klagers. De klagers gaan uitvoerig en zonder enige grond in op mijn veronderstelde motieven: ‘buiten-wetenschappelijke overwegingen’, ‘hedendaagse politiek georiënteerde standpunten van anti-kolonialisme’ en het negeren van ‘de legitieme belangen van de Nederlandse oorlogsvrijwilligers’. Ze brengen hiermee in de discussie nieuwe elementen aan, die in essentie politiek van aard zijn en daarmee weer nieuwe vragen oproepen over de aard van de klacht en hun bedoelingen. Deze diffamerende verwijten zijn, zeker in combinatie met de eerder geciteerde zware beschuldigingen, vaag, suggestief en onbewezen. Wat blijft is dat mijn onderzoek de klagers niet zint en dat ze het buiten het domein van het wetenschappelijk debat willen plaatsen.

De klagers geven nu aan dat de klacht ‘uitsluitend betrekking heeft’ op mijn werkwijze in het artikel uit 2012. Niettemin brengen ze herhaaldelijk het onderzoeksprogramma ODGOI in het geding – in hun eerste klacht voeren ze aan dat het artikel door mijn deelname daaraan ‘actualiteitswaarde’ kreeg. In mijn verweerschrift besprak ik dit verwijt al. Ook refereren ze aan mijn artikel in de *BMGN* en de recensie van De Jong. De door klagers aangevochten term ‘schandaalmanagement’ is veelzeggend genoeg niet aan te treffen in het bedoelde artikel uit 2012, maar wel in het *BMGN*-artikel uit 2020 dat ik samen met Bennett publiceerde. Hierin vergelijken we de Britse en Nederlandse dekolonisaties. ‘Schandaalmanagement’ gebruiken we als een analytische term, die verwijst naar technieken toegepast door verantwoordelijke autoriteiten op het moment dat gevoelige informatie over gevallen van extreem geweld publiekelijk bekend worden en tot zware politieke implicaties kunnen leiden. Wij refereren hierbij aan het werk van de politieke wetenschapper Neil Mitchell, die spreekt van ‘*management of blame*’²⁸, en passen de term in het desbetreffende artikel toe om het terugkerend mechanisme van het onschadelijk maken van ongewenste informatie in de publieke sfeer te karakteriseren.²⁹

Tot slot wil ik nog twee zaken rechtzetten: de klacht over niet weergeven van de dupliek is ongegrond – zoals ik in mijn eerdere verweerschrift aangaf. Op de website van ODGOI (<https://www.ind45-50.org/onderzoekers-de-media>) staat een keurige link (<https://carre.nederlandseofficierenvereniging.nl/nr-7-2020/carreactie-2/>), waarmee ieder zich een oordeel over de discussie kan vormen. De opmerking over het niet geven van de namen van *peer reviewers* van het artikel uit 2012 is helemaal merkwaardig: het tijdschrift hanteert een ‘blinde’ *peer review* en ik mag en kan ze dus niet kennen. Ik heb in het gewraakte artikel wel twee experts, Berkhoff en Zwaan, met name dank betuigd voor hun adviezen en ben ook de redactie dank verschuldigd.

Op dit tweede verweer volgde op 4 mei het

²⁸ Neill James Mitchell *Democracy’s Blameless Leaders : From Dresden to Abu Graib, How Leaders Evade Accountability for Abuse, Atrocity, and Killing* (New York and London: New York University Press, 2012) p. ix en *passim*.

²⁹ Geciteerd in het *BMGN*-artikel, <https://www.bmgn-lchr.nl/616/volume/135/issue/2/>, pagina 63, voetnoot 17.

ADVIES VAN HET LANDELIJK ORGAAN WETENSCHAPPELIJKE INTEGRITEIT naar aanleiding van het verzoek van:

1. dr. C. Somers en drs. A.C. Tjepkema over het aanvankelijk oordeel van
2. het College van Bestuur van de Universiteit van Amsterdam 04 mei 2021; zaak nr. 191

Procesverloop

Op 2 november 2020 hebben dr. C. Somers en drs. A.C. Tjepkema (hierna: Verzoekers) een klacht ingediend bij de Commissie Wetenschappelijke Integriteit van de Universiteit van Amsterdam (hierna: CWI) over een mogelijke schending van wetenschappelijke integriteit door prof. dr. P. Romijn (hierna: Betrokkene). De CWI heeft het College van Bestuur van de UvA (hierna: Bestuur) op 23 november 2020 geadviseerd de klacht kennelijk niet-ontvankelijk te verklaren. Het Bestuur heeft het advies van de CWI overgenomen en heeft de klacht van Verzoekers in het aanvankelijk oordeel van 4 december 2020 kennelijk niet-ontvankelijk verklaard. Verzoekers hebben het Landelijk Orgaan Wetenschappelijke Integriteit (hierna: LOWI) middels een verzoekschrift dat op 12 januari 2021 door het LOWI is ontvangen, verzocht advies uit te brengen over dit aanvankelijk oordeel. Het LOWI heeft besloten het verzoek in behandeling te nemen. Betrokkene heeft een verweerschrift ingediend. Verzoekers en het Bestuur hebben hierop gereageerd. Betrokkene heeft een laatste reactie ingediend. Het LOWI heeft besloten dat het zich voldoende geïnformeerd acht en dat het de zaak op de stukken zal behandelen. Partijen zijn van dit besluit om geen hoorzitting te houden op de hoogte gebracht.

Overwegingen

Inleiding

1. Betrokkene is hoogleraar geschiedenis en heeft in 2012 een artikel gepubliceerd in een wetenschappelijk tijdschrift. Het artikel gaat over de onafhankelijkheidsstrijd in 1945-1946 in voormalig Nederlands-Indië. Verzoekers hebben geklaagd dat Betrokkene met dit artikel de wetenschappelijke integriteit heeft geschonden.
2. De CWI heeft het Bestuur geadviseerd de klacht van Verzoekers kennelijk niet-ontvankelijk te verklaren, omdat het gaat om een verschil van wetenschappelijk inzicht tussen Verzoekers en Betrokkene en er op grond van de Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit 2018 geen klacht kan worden ingediend over regulier wetenschappelijk debat.
3. Het Bestuur heeft dit advies overgenomen en de klacht kennelijk nietontvankelijk verklaard. Dit betekent dat de klacht verder niet inhoudelijk is beoordeeld. 04 mei 2021; zaak nr. 191

Verzoek

4. Verzoekers betogen dat hun klacht niet is terug te voeren op wetenschappelijk verschil van inzicht, maar dat Betrokkene zich schuldig heeft gemaakt aan schending van normen van wetenschappelijke integriteit. Verzoekers betogen dat de CWI buiten haar bevoegdheid is getreden door de klacht in samenhang te zien met de wetenschappelijke discussie die Verzoekers met Betrokkene hebben gevoerd in een (ander) magazine. Verzoekers betogen dat deze wetenschappelijke discussie zag op de standpunten van Betrokkene en niet op zijn

handelswijze, waar het Verzoekers in hun klacht wel om gaat. Volgens Verzoekers komt het oordeel van de CWI erop neer dat eenieder die in wetenschappelijk debat is getreden, daarna geen klacht over schending van de wetenschappelijke integriteit meer zou kunnen indienen. Dit is volgens Verzoekers onhoudbaar en zou de normen voor wetenschappelijke integriteit uithollen. Volgens Verzoekers heeft Betrokkene in zijn artikel data gefabriceerd en vervalst, alternatieve visies en tegenargumenten genegeerd, essentiële begrippen onvoldoende precies gebruikt en niet duidelijk aangegeven waarop de resultaten van het onderzoek zijn gebaseerd. Ook zou Betrokkene zich hebben laten leiden door buitenwetenschappelijke overwegingen en legitieme belangen bij het onderzoek hebben genegeerd.

Standpunt Bestuur en Betrokkene

5. Het Bestuur en Betrokkene stellen zich beide op het standpunt dat het in deze zaak wel degelijk een wetenschappelijk verschil van inzicht betreft dat thuishoort in het wetenschappelijk forum. Betrokkene weerspreekt dat hij normen van wetenschappelijke integriteit zou hebben geschonden en wijst het LOWI er op dat het hem verontrust dat Verzoekers een integriteitsklacht gebruiken als instrument om een wetenschappelijk debat te beslechten.

6. Betrokkene betoogt verder dat de geschiedschrijving een zoekende en argumenterende tak van wetenschap is, waarin historici op zoek zijn naar een dieper begrip van wat zich in het verleden heeft afgespeeld. Door primaire en secundaire bronnen te bestuderen stellen historici zich een interpretatie van aspecten van het verleden voor, aldus Betrokkene. Volgens Betrokkene heeft hij zijn interpretatie in het betwiste artikel transparant beargumenteerd en in een helder referentiekader geplaatst, volgens de regels van zijn vakgebied. Dat niet iedere lezer overtuigd wordt door de aangedragen interpretatie komt in de geesteswetenschappen volgens Betrokkene vaker voor. Sterker nog, daar waar men het niet eens is met interpretaties, ontstaat het wetenschappelijk debat waarbij de wetenschap ook is gebaat, aldus Betrokkene.04 mei 2021; zaak nr. 191

Beoordeling LOWI

7. Vast staat dat Verzoekers en Betrokkene een wetenschappelijk debat hebben gevoerd naar aanleiding van de kritiek van Verzoekers op het artikel uit 2012. Verzoekers en Betrokkene verschillen nog steeds van inzicht. Verzoekers interpreteren bronmateriaal anders dan Betrokkene en komen daardoor ook tot andere conclusies dan Betrokkene. Volgens Verzoekers negeert Betrokkene onderdelen van het bronmateriaal, terwijl die onderdelen de hypothese weerspreken en laat Betrokkene zich leiden door hedendaagse politieke opvattingen in plaats van door het bronmateriaal dat voor zichzelf spreekt. Volgens Betrokkene moeten onderdelen van het bronmateriaal anders worden geïnterpreteerd dan Verzoekers doen.

7.1. Het LOWI volgt Verzoekers niet in hun standpunt dat de klacht bij de CWI wezenlijk anders is dan de kritiek die zij in het wetenschappelijk debat reeds hebben geuit en die daar ook thuishoort. Het onderscheid dat Verzoekers maken tussen de conclusies van Betrokkene enerzijds en zijn onderzoeksmethode anderzijds, maakt dit niet anders. Verzoekers zijn het immers niet eens met de conclusies van Betrokkene, omdat zij tot een andere interpretatie van het bronmateriaal komen dan Betrokkene. Het verschil van inzicht over de interpretatie van het bronmateriaal leidt daarmee tot het verschil van inzicht over de conclusies. Ook dit

onderdeel van de discussie tussen Verzoekers en Betrokkene hoort thuis in het wetenschappelijk debat. Het LOWI is nagegaan of Verzoekers klacht aanknopingspunten bevat voor een vermoeden dat Betrokkene normen van wetenschappelijke integriteit uit de Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening 2004 (herzien 2012) zou hebben geschonden. Dat is niet het geval. Verzoekers gebruiken zeer beladen termen zoals fabricage en vervalsen van data, maar daarvan is naar het oordeel van het LOWI geen sprake.

7.2. Gelet op het voorgaande onderschrijft het LOWI het aanvankelijk oordeel van het Bestuur dat deze klacht gaat om regulier wetenschappelijk debat waarover niet kan worden geklaagd in een procedure voor klachten over wetenschappelijke integriteit. Het verzoek is ongegrond.

ADVIES Het Landelijk Orgaan Wetenschappelijke Integriteit:

- I. verklaart het verzoek ongegrond;
- II. adviseert het Bestuur de klacht in het definitief oordeel kennelijk ongegrond te verklaren.

Aldus vastgesteld op 04 mei 2021 door mr. E.J. Daalder, voorzitter, in tegenwoordigheid van mr. J.C. Zweistra, ambtelijk secretaris.

STRIKT VERTROUWELIJK EN PERSOONLIJK

Aan de heer drs. A.C. Tjepkema
St. Bernardusstraat 21
4741 RP HOEVEN

Datum	Telefoon	Uw kenmerk
31 mei 2021	020 - 525 2736	-
Contactpersoon	Bijlage	Ons kenmerk
mw. mr. J.B. Groot Antink	1	2021-087925
E-mail		
wi-jz@uva.nl		
Onderwerp		
Definitief oordeel over klacht		

Geachte heer Tjepkema,

Bij brief van 10 januari jl. hebt u, mede namens drs. C. Somers, het Landelijk Orgaan Wetenschappelijke Integriteit om advies gevraagd over het aanvankelijk oordeel van het College van Bestuur van 4 december 2020 over uw klacht (klacht tegen prof. dr. P. Romijn, hoogleraar Geschiedenis van de 20ste eeuw, vanwege zijn artikel uit 2012 in *The Journal for Genocide Research* over het optreden van Nederlandse oorlogsvrijwilligers tijdens de onafhankelijkheidsstrijd in voormalig Nederlands-Indië). De beslissing van het College van Bestuur strekte tot kennelijke niet-ontvankelijkverklaring van uw klacht, waarbij het advies van de Commissie Wetenschappelijke Integriteit van 23 november 2020 overnam. Deze Commissie las in uw klacht een verschil van wetenschappelijk inzicht, waarover niet kan worden geklaagd.

- ./.
- Inmiddels bracht het LOWI advies uit over de beslissing van het College van Bestuur van 4 december jl. (advies van het LOWI van 4 mei 2021). Ook het LOWI leest in uw klacht een wetenschappelijk verschil van inzicht, dat zijn oorsprong heeft in een verschillende interpretatie van bronmateriaal. Het LOWI ziet geen aanknopingspunten voor het vermoeden dat prof. Romijn de normen van wetenschappelijke integriteit zou hebben geschonden en onderschrijft de conclusies van het College van Bestuur in zijn beslissing van 4 december 2020.

Op basis van het advies van het LOWI handhaaft het College van Bestuur de conclusies in zijn beslissing van 4 december 2020 en verklaart u, bij wijze van definitief oordeel, kennelijk niet-ontvankelijk in uw klacht tegen prof. Romijn. Ik verzoek u de heer Somers te informeren over de uitkomst van de procedure. Het College van Bestuur beschikt niet over contactgegevens.

Ons kenmerk

2021-087925

Tot slot wijs ik u erop dat een ieder het recht heeft om bij de Nationale Ombudsman een klacht in te dienen over de wijze waarop een bestuursorgaan zich in een concreet geval jegens hem of een ander heeft gedragen (artikel 9:18, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht). De klacht kan zowel elektronisch (via www.nationaleombudsman.nl), als per post worden ingediend. Het postadres is: Postbus 93122, 2509 AC te Den Haag, dan wel (kosteloos): Antwoordnummer 10870, 2501 WB te Den Haag.

Hoogachtend,
het College van Bestuur,

prof. dr. Geert T.M. ten Dam,
voorzitter